366934

การทำมะม่วงแฟนซี

พิชัย สมบูรณ์วงศ์
นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

มะม่วงเป็นไม้ผลเขตร้อนเก่าแก่และสำคัญที่สุดชนิดหนึ่งของประเทศไทย มะม่วงมีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดียและพม่า โดยมีศูนย์กลางการแพร่กระจายพันธุ์อยู่ในแถบอินโดจีน ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และนำมาปลูกในประเทศไทย สมัยกรุงสุโขทัย จากข้อความปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ว่า “สร้างป่าหมากป่าพลู ทั่วเมืองนี้ทุกแห่ง ป่าพร้าวก็หลายในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีหมากม่วง หรือ มะม่วง ปลูกกันเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ประกอบกับประเทศไทย มีสภาพ ดิน ฟ้า อากาศ ที่เหมาะสม และพื้นดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะกับการปลูกมะม่วงเป็นอย่างมาก มะม่วงปลูกง่าย สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพดินเกือบทุกชนิด ทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี รสชาติอร่อย กินได้ทั้ง สุก ดิบ แปรรูปได้หลายอย่าง คนไทยจึงนิยมปลูกและรับประทานกันอย่างแพร่หลาย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประโยชน์ของมะม่วงสามารถนำมารับประทานเป็นผลไม้ นำมาทำเป็นอาหารหลากหลายชนิด ตั้งแต่ ยำมะม่วง ยำปลาดุกฟู มะม่วงน้ำปลาหวาน ข้าวเหนียวมะม่วง และยังนำไปแปรรูป เช่น แช่อิ่ม มะม่วงดอง มะม่วงกวน มะม่วงแผ่น ขนม ไอศครีม และน้ำมะม่วงปั่น การทำการเกษตรในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร หรือประชาชนทั่วไป จำเป็นจะต้องมีองค์ความรู้หรือมีความรอบรู้ในพืชชนิดนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง รู้แจ้งเห็นจริง รู้การวางแผนการผลิตตลอดถึงการตลาด เมื่อปลูกแล้วสามารถควบคุมได้ทุกขั้นตอนตั้งแต่การเจริญเติบโต การออกดอกติดผล รสชาติความหวานและคุณภาพผลผลิตต้องสั่งได้ทุกขบวนการ จึงจะทำ การเกษตรในพืชชนิดนั้น ๆ

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของมะม่วง ชื่อวิทยาศาสตร์ Mangifera indica Linn. อยู่ในวงศ์ อนาคาร์ดิอาซิอี (Anacardiaceae) เป็นพืชใบเลี้ยงคู่ เป็นไม้พุ่ม ไม่ค่อยผลัดใบ มีอายุยืน ราก เป็นไม้ยืนต้นมีระบบรากแก้ว หยั่งลึกได้ถึง 6 เมตร ส่วนรากที่ดูดอาหารจะไชชอนอยู่หนาแน่นบริเวณผิวดิน 30-60 เซนติเมตร และแผ่ขยายตามทรงพุ่มรอบต้น ลำต้นตั้งตรง สูง 10-14 เมตร เปลือกลำต้นแข็ง เปลือกอ่อนสีเขียวเมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล ปัจจุบันเนื้อไม้มะม่วงนำมาแปรรูปเป็นเครื่องเรือนจำหน่ายทั้งภายในและต่างประเทศ ใบ เป็นใบเดียวเรียงตัวสลับกัน ใบอ่อนสีม่วงออกแดง ใบแก่เปลี่ยนเป็นสีเขียวเข้มผิวใบเป็นมัน ช่อดอกและการออกดอก ออกดอกที่ปลายกิ่ง หรือตามตากิ่ง ช่อดอกยาว 10-16 เซนติเมตร แต่ละช่อดอกประกอบด้วยดอกสมบูรณ์เพศหรือดอกกระเทย ซึ่งจะมีทั้งดอกตัวผู้และดอกตัวเมียอยู่ในดอกเดียวกัน และสามารถเจริญเติบโตเป็นผลได้เมื่อมีการผสมเกสร จะมีอยู่ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ส่วนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม อากาศร้อนหรือหนาวเย็น แสง และฤดูกาล ส่วนดอกอีกประเภทหนึ่ง คือ ดอกตัวผู้ ซึ่งไม่สามารถเจริญเติบโตเป็นผลได้ มะม่วงเริ่มออกดอกเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม มะม่วงพันธุ์เบาออกก่อน มะม่วงพันธุ์หนักออกทีหลัง มะม่วงทะวายออกลูกหลายครั้ง ช่วงการบานของดอกประมาณ 25 - 30 วัน ผล มีลักษณะแตกต่างกันมาก ในเรื่องของขนาด รูปร่าง สี รสชาติ กลิ่น ผิว สีของเนื้อ ความยาวของผล มีตั้งแต่ 3 เซนติเมตร กว้าง 1.5 - 10 เซนติเมตรขึ้นไป ผลมีตั้งแต่ทรงกลมทรงยาว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์ เมล็ด เปลือกหุ้มเมล็ดมีอยู่ 2 ชั้นชั้นนอกและชั้นใน มีใบเลี้ยง 2 อัน

การทำมะม่วงแฟนซี

การทำให้มะม่วงหนึ่งต้นมีผลหลากหลายสายพันธุ์ และมีมะม่วงไว้รับประทานเกือบตลอดทั้งปี ชื่อเป็นมงคล เป็นไม้ประดับ สีผลสวยงาม โดยการเปลี่ยนยอดหรือเปลี่ยนกิ่งพันธุ์ เหมาะสำหรับท่านที่มีพื้นที่รอบบริเวณบ้านน้อย ต้องการที่จะปลูกไม้ผลไว้บริโภคตลอดทั้งปี ตามฤดูกาล ไม่ต้องเปลืองเงินซื้อหาและปลอดภัยจากสารเคมีตกค้าง ปลูกไม้ผลหลายชนิด ในการปลูกมะม่วง มะยงชิด มะนาว ลำไย ละมุด ส้มโอ ลิ้นจี่ ลองกอง มังคุด ทุเรียน เงาะมะพร้าวน้ำหอม อย่างละต้น แต่อยากจะปลูกมะม่วงมัน มะม่วงที่มีกลิ่นหอม มะม่วงที่มีสีสันสะดุดตาไว้หลายต้นก็ปลูกไม่ได้ เนื่องจากพื้นที่จำกัด เทคนิคการขยายพันธุ์มะม่วงโดยวิธีเสียบยอดหรือโดยการเสียบข้างและเสียบเปลือก สามารถตอบสนองความต้องการของท่านได้ ผู้เขียนจะขออนุญาตแนะนำท่านที่คิดจะปลูกมะม่วงแฟนซีไว้บริโภคภายในครัวเรือน หรือผู้ที่คิดจะผลิตมะม่วงแฟนซีในภาชนะไว้จำหน่ายเพื่อเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ให้มีแนวคิดในจุดขาย ในการทำมะม่วงแฟนซี ให้ประสบความสำเร็จและตอบคำถามต่างๆ ได้พันธุ์มะม่วงที่จะแนะนำให้ใช้ในการเปลี่ยนยอดหรือกิ่งมะม่วง 4-5 สายพันธุ์ ควรต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. ออกดอกติดผลง่าย ไม่เว้นปี
2. ต้านทานต่อโรคและแมลงพอสมควร
3. ทนต่อสภาพ ดิน ฟ้า อากาศ
4. ชื่อเป็นมงคล
5. ออกดอกติดผลทะวาย 2-3 รุ่นต่อปี
6. รับประทานผลดิบได้อร่อย รับประทานผลสุกก็อร่อย สามารถแปรรูปได้หลากหลาย
7. ผลผลิตราคาดี เป็นที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภค

1. มะม่วงมหาชนก

เป็นมะม่วงลูกผสมระหว่างมะม่วงพันธุ์ซันเซ็ทกับมะม่วงหนังกลางวันหรือมะม่วงงาหม่น ผลดิบมีรสเปรี้ยว ผลสุกผิวสีแดงอมส้มปนเขียวเล็กน้อย กลิ่นหอม รสหวาน สามารถทำแปรรูปได้หลากหลาย เช่น น้ำมะม่วงปั่น ขนม และไอศครีม

2. มะม่วงมัน ขุนศรี

มะม่วงมันบางขุนศรี ย่านตลิ่งชัน เขตบางกอกน้อย ทรงผลจะแหลมและงอน หัวจะป้าน ติดผลดก ผลดิบมีรสเปรี้ยว เมื่อผลเริ่มแก่จะมีรสมัน หวานอมเปรี้ยวเนื้อละเอียด คล้ายน้ำดอกไม้ ผลสุกรสหอมหวาน ปัจจุบันเป็นที่นิยมของตลาดและประชาชนทั่วไป

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

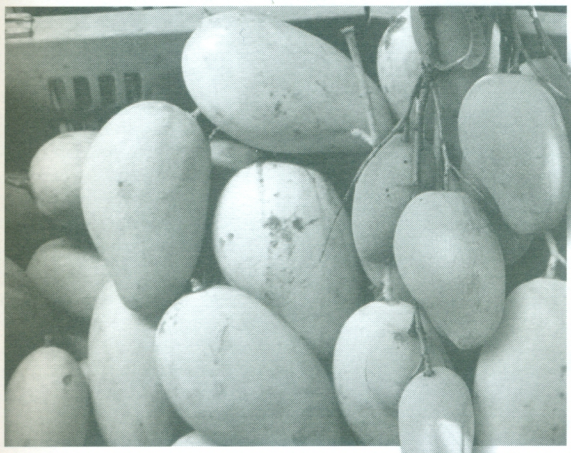
3. มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง

ผลไม้ของอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลดิบรับประทานจิ้มน้ำปลาหวานอร่อยมาก เพราะเนื้อละเอียดไม่เปรี้ยวมาก เมื่อผลเริ่มแก่ นิยมรับประทานผลสุก รสหอมหวาน เนื้อละเอียด เมล็ดลีบ รับประทานคู่กับข้าวเหนียวมูล ปัจจุบันเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

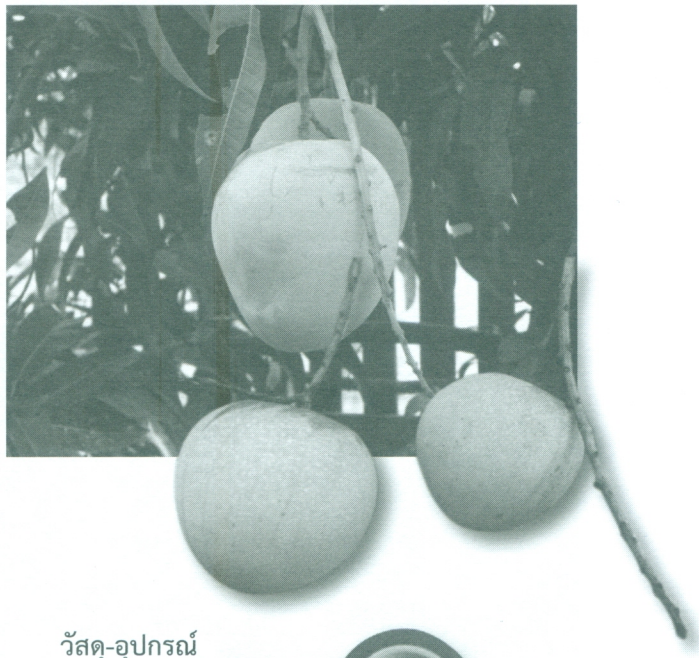
4. มะม่วงโชคอนันต์

มะม่วงที่ค้นพบโดย อ.ประสงค์ คงวิทยานนท์ ศิษย์เก่าแม่โจ้ เจ้าของสวนกุหลาบเชียงใหม่ ติดผลดกออกผลทะวายตลอดทั้งปี ประมาณ 3 รุ่น เปลือกหนา ทนต่อสภาพดิน ฟ้า อากาศ ผลดิบ รสเปรี้ยว เหมาะสำหรับทำยำต่างๆ เช่น ยำมะม่วง หรือยำปลาดุกฟู และนำมาแปรรูปได้หลายอย่าง เช่น มะม่วงดอง มะม่วงแช่อิ่ม เป็นต้น ผลสุกเนื้อเหลืองแข็ง กลิ่นหอม คนต่างประเทศชอบรับประทาน

5. มะม่วงอาร์ทูอีทู

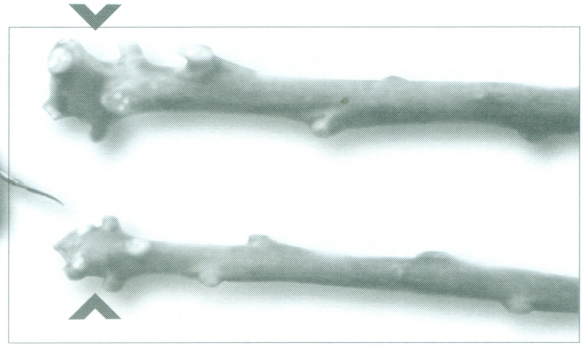
มะม่วงจากประเทศออสเตรเรีย ติดผลดก เนื้อเหนียวละเอียดไม่มีเสี้ยน รับประทานผลสุกรสชาติหวานอมเปรี้ยว เนื้อในเมื่อสุกจะเป็นสีเหลือง ผิวภายนอกสีแดงอมส้ม สะดุดตา ปัจจุบันผลิตเพื่อการส่งออก ไปยังประเทศจีน ญี่ปุ่น และสิงค์โปร

วัสดุ-อุปกรณ์

ยอดที่ 1

ยอดที่ 2

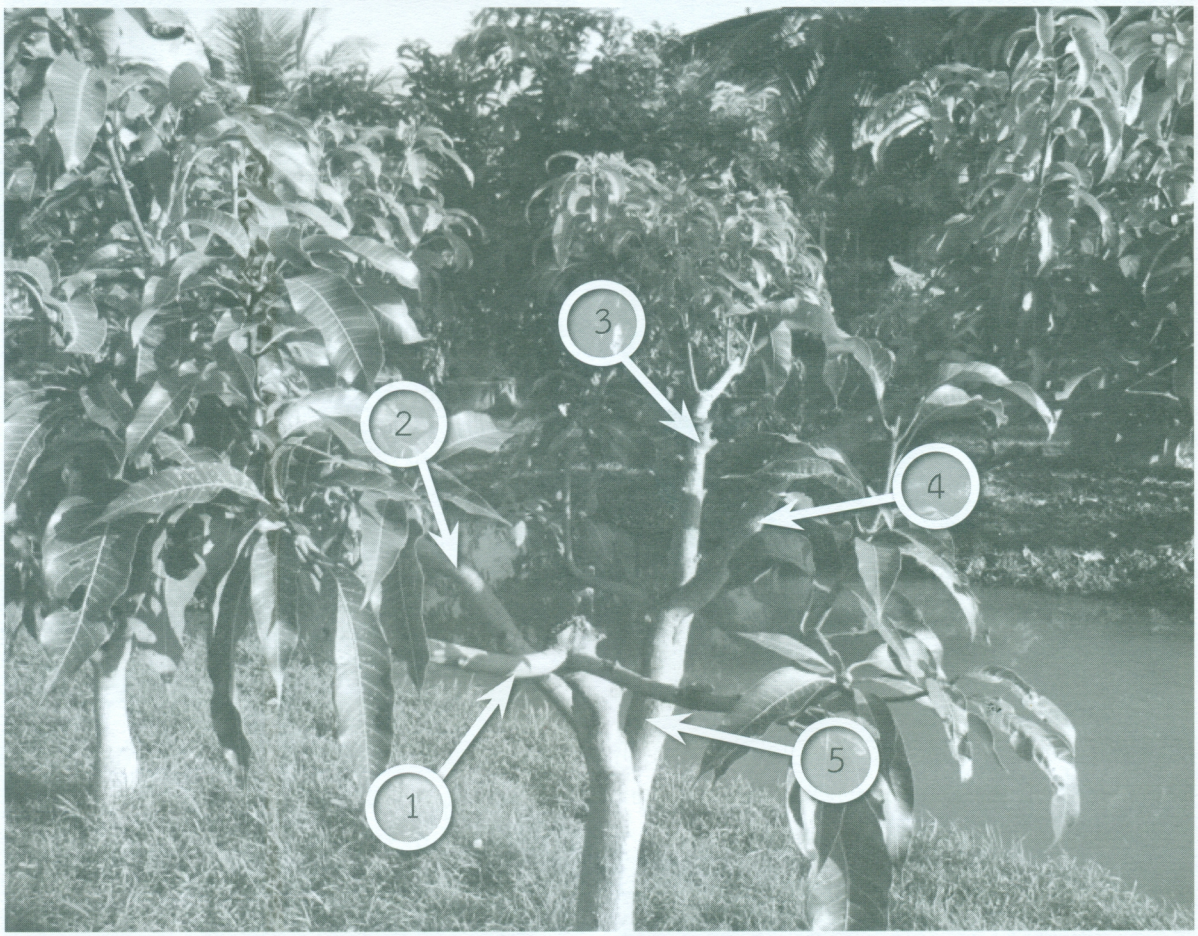
ยอดที่ 1 ยอดที่ให้ผลผลิตแล้ว
ยอดที่ 2 ยอดที่ยังไม่ให้ผลผลิต

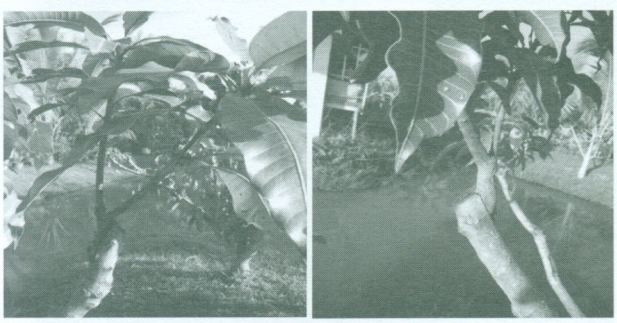
มะม่วงในภาชนะ

มะม่วงออกดอก

1. มะม่วง พันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง
2. มะม่วง พันธุ์โชคอนันต์
3. มะม่วง พันธุ์มันขุนศรี
4. มะม่วง พันธุ์มหาชนก
5. มะม่วง พันธุ์อาร์ทูอีทู

กิ่งที่ทำการเปลี่ยนยอดเรียบร้อยแล้ว

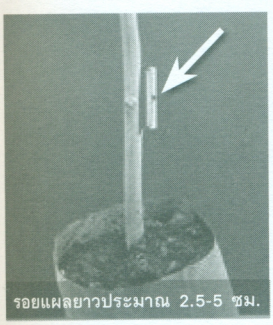
การขยายพันธุ์มะม่วง โดยการเสียบยอด แบบเสียบข้างการเสียบยอดแบบเสียบข้าง

เลือกต้นตอที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณไม่เกิน 1 นิ้ว เฉือนต้นตอลงมาเป็นมุม 20 - 30 องศา ให้รอยเฉือนยาวประมาณ 2 - 3 นิ้ว ตำแหน่งรอยเฉือน ประมาณ 4 - 6 นิ้ว สูงจากพื้น เลือกยอดพันธุ์ดี ความยาวประมาณ 3 นิ้ว ยอดพันธุ์ดีมีใบเขียวเข้มและควรมีตายอด ริดใบออกให้หมด ระวังอย่าให้ถูกตา ในกรณีที่ตายอดยังไม่แต่งให้ริดใบออก เหลือก้านใบทิ้งไว้ประมาณ 10 - 15 วัน จึงนำมาเสียบ เฉือนโคนกิ่งพันธุ์ดีเป็นรูปลิ่ม ให้ความยาวของรอยเฉือนประมาณ 2 นิ้ว เสียบกิ่งพันธุ์ดีลงบนแผลที่เตรียมไว้ในต้นตอ จัดเนื้อเยื่อเจริญของกิ่งพันธุ์ดี และต้นตอให้ชิดกัน พันด้วยพลาสติกใสให้มิด ยอดของกิ่งพันธุ์ดีขึ้นไปประมาณ 3 นิ้ว ประมาณ 25-30 วัน รอยแผลจะเชื่อมสนิทและตาของกิ่งพันธุ์จะเริ่มแตก จากนั้นกรีดพลาสติกตรงบริเวณปลายยอดออกเมื่อยอดใหม่แตกออกมาใบจะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีเขียว ทำการตัดยอดต้นตอทิ้งโดยจะตัดให้ชิดรอยต่อ ในกรณีที่ตาของกิ่งพันธุ์ดีไม่แตกควรบังคับตาให้แตกโดยการควั่นหรือบากต้นตอให้สูง จากรอยต่อประมาณ 3 นิ้ว

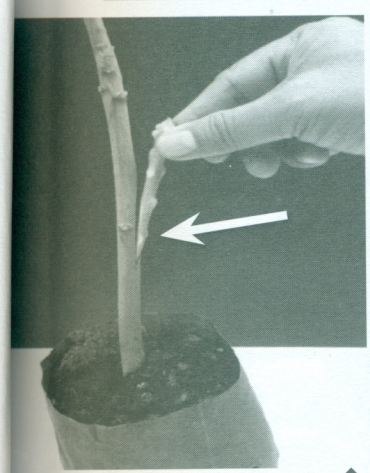

มะม่วง 1 ต้น มี 2 สายพันธุ์ ที่ปลูกในกระถาง

ยอดที่เปลี่ยนติดดีแล้ว

การเสียบข้างมะม่วงในถุง

รอยแผลยาวประมาณ 2.5-5 ซม.

ลักษณะการเฉือนกิ่งพันธุ์ดี

สวมกิ่งพันธุ์ดีลงบนต้นตอ โดยให้เยื่อเจริญตรงกัน

พันพลาสติกจากล่างขึ้นบนให้แน่นมิดรอยแผล ประมาณ 25-30 วัน ยอดจะเริ่มแตกเปิดพลาสติกบริเวณยอดออก

การเสียบข้าง มะม่วงในแปลง

มะม่วงต้นตอที่ปลูกไว้ในแปลง รอการเสียบข้าง

ตำแหน่งรอยเฉือน สูงจากพื้น 4-6 นิ้ว

เฉือนต้นตอโดยให้รอยแผลยาวประมาร 2.5-5 ซม.

ตัดขึ้นส่วนที่เฉือนออกให้เหลือเพียง 1/3 ของส่วนที่เฉือนออกทั้งหมด

การเลือกยอดพันธุ์ดี ต้องยาวประมาณ 3 นิ้ว ยอดพันธุ์ดีมีใบสีเขียวเข้ม ควรมีตายอด ริดใบออกหมด

ให้แผลยาวเท่ากันกับแผลที่เตรียมบนต้นตอ

เฉือนโคนกิ่งพันธุ์ดีด้านตรงข้ามกับที่เฉือนครั้งแรกออกถึงเนื้อไม้ให้แผลที่เฉือนมีขนาดเท่ากับรอยเฉือนที่เหลือบนต้นตอ

สวมกิ่งพันธุ์ดีลงบนต้นตอ โดยให้เยื่อเจริญตรงกัน

พันพลาสติกให้แน่นมิดรอยแผล

เฉือนต้นตอโดยให้รอยแผลยาวประมาร 2.5-5 ซม.

ตัดชิ้นส่วนที่เฉือนออกให้เหลือเพียง 1/3 ของส่วนที่เฉือนออกทั้งหมด

การเลือกยอดพันธุ์ดี ต้องยาวประมาณ 3 นิ้ว ยอดพันธุ์ดีมีใบสีเขียวเข้ม ควรมีตายอด ริดใบออกหมด

ให้แผลยาวเท่ากันกับแผลที่เตรียมบนต้นตอ

เฉือนโคนกิ่งพันธุ์ดีด้านตรงข้ามกับที่เฉือนครั้งแรกออกถึงเนื้อไม้ให้แผลที่เฉือนมีขนาดเท่ากับรอยเฉือนที่เหลือบนต้นตอ

สวมกิ่งพันธุ์ดีลงบนต้นตอ โดยให้เยื่อเจริญตรงกัน

พันพลาสติกให้แน่นมิดรอยแผล

ประมาณ 25-30 วัน ยอดพันธุ์ดี จะเริ่มแตก ให้เปิด พลาสติกออก

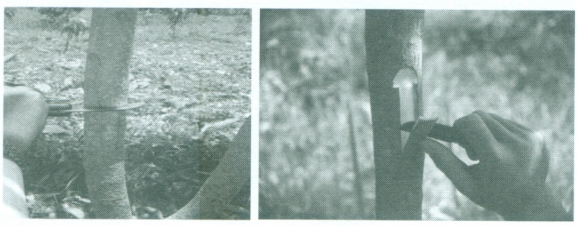
เมื่อยอดพันธุ์ดีแตกและมีใบสีเขียวแสดงว่าต้น สามารถหาอาหารเองได้ จึงตัดยอดต้นตอออก

การขยายพันธุ์มะม่วง โดยการเสียบกิ่งแบบเสียบเปลือก

การเสียบกิ่งแบบเสียบเปลือกดัดแปลง (Modified Bark grafting) วิธีการนี้จะใช้ในกรณีที่เปลือกไม้ลอกออกจากเนื้อไม้ได้ง่าย เหมาะสำหรับเปลี่ยนยอดมะม่วงในแปลงปลูก และทำการเปลี่ยนยอดต้นที่มีขนาดใหญ่ซึ่งปฏิบัติดังนี้ เลือกต้นตอบริเวณที่จะทำการต่อให้ตรงความสูงจากพื้นประมาณ 3-6 นิ้ว กรีดเปลือกต้นตอถึงเนื้อไม้ความยาวประมาณ 3 นิ้ว กรีด 2 รอย ให้ขนานกัน ความกว้างประมาณ 0.5 นิ้ว ตัดรอยกรีดด้านบน เผยเปลือกออกให้หมด และตัดเปลือกออกให้เหลือความยาวประมาณ 0.5 นิ้ว การเตรียมกิ่งพันธุ์ดี ความยาว 3 นิ้ว ริดใบออกให้หมด จากนั้นเฉือนกิ่งพันธุ์ดีให้เฉียงลงให้รอยแผลยาว ประมาณ 2 นิ้ว เฉือนปลายรอยเฉือนทางด้านตรงข้ามยาวประมาณ 0.5 นิ้ว เสียบกิ่งพันธุ์ดีลงบนรอยแผลของต้นตอ การวางกิ่งพันธุ์ดี ควรวางให้ตรงรอยแผลของต้นตอ พันด้วยพลาสติกให้มิดพันธุ์ดี ประมาณ 3 นิ้ว ประมาณ 21-30 วัน ยอดพันธ์ดีจะเริ่มแตก จึงกรีดพลาสติกตรงบริเวณด้านบนยอดออกให้ด้วยความระมัดระวัง เมื่อยอดพันธุ์ดีแตก ใบจะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีเขียวจึงจะตัดยอดต้นตอทิ้ง

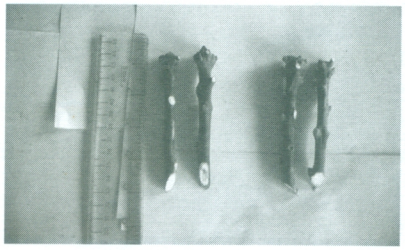
กรีดเปลือกต้นตอถึงเนื้อไม้ ความยาวประมาณ 3 นิ้ว กรีด 2 รอยให้ขนานกัน ความกว้างประมาณ 0.5 นิ้ว

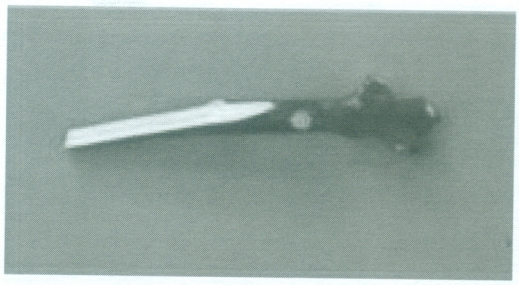
ตัดรอยกรีดด้านบนเผยอเปลือกออก

ตัดเปลือกออกให้เหลือความยาว ประมาณ 0.5 นิ้ว

การเตรียมกิ่งพันธุ์ดี ความยาว 3 นิ้ว

เฉือนกิ่งพันธุ์ดีให้เฉียงลงให้รอยแผลยาวประมาณ 2 นิ้ว

เฉือนปลายรอยเฉือนทางด้านตรงข้าม ยาวประมาณ 0.5 นิ้ว

เสียบกิ่งพันธุ์ลงบนแผลของต้นตอ

พันด้วยพลาสติกให้มิดพันธุ์ดี

พันด้วยพลาสติกให้มิดยอดพันธุ์ดี ประมาณ 3 นิ้ว

ประมาณ 21-30 วัน ยอดพันธุ์ดีจะเริ่มแตกจึงกรีดพลาสติกตรงบริเวณด้านบนยอด

เมื่อยอดพันธุ์ดีแตก ใบเริ่มเปลี่ยนเป็นสีเขียวจึงตัดยอดต้นตอทิ้ง

MAEJO VISION

เอกสารอ้างอิง

ชินะชัย พันธุ์เกษมสุข. (2533). **มะม่วง**. กรุงเทพฯ: คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วัฒนา สุวรรยาธิปัติ. (2530). **มะม่วง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.